

De ornamenten van het gouverneurshuis

(door Henk van der Werf, Team Monumenten Gemeente Zwolle, april 2016)

Kort voor de bouw van het rode statenzaalgebouw aan de Diezerstraat werd voor de commissaris des konings een nieuwe ambtswoning gerealiseerd. Commissaris mr. J.H. Geertsema had al herhaaldelijk geklaagd over de toestand van zijn ambtswoning bij de minister van Binnenlandse Zaken. In 1878 stuurde de commissaris aan hem een brief met een plan van de Zwolse architect F.C. Koch om aan te geven hoe hij zijn dienstwoning graag zou zien.

De minister stuurde daarop een onderzoekscommissie, bestaande uit de heren De Stuers, Cuypers en Van Lokhorst, naar Zwolle om ter plekke de toestand op te nemen. Hun conclusie was dat er inderdaad een nieuwe woning voor de commissaris nodig was. Blijkbaar was het plan van F.C. Koch niet goed genoeg want de beroemde architect dr. P.J.H. Cuypers kreeg de opdracht om een beter plan te maken. Om dit plan te kunnen realiseren moest naast de oude woning van de commissaris, ook het naastgelegen Telegraafkantoor worden afgebroken. Omdat de Post daarvoor niets voelde, verdween ook dit plan van tafel. Uiteindelijk kreeg rijksbouwkundige Jacobus van Lokhorst, de architect die later ook verantwoordelijk zou zijn voor het rode statenzaalgebouw de opdracht om een andere locatie te vinden en een ontwerp te maken voor de gouverneurswoning. Die locatie werd gevonden op het voormalige bastion de Genverberg in het huidige Ter Pelkwijkpark. In 1889 werd het terrein, inclusief enkele bomen van de oorspronkelijke stadswandeling door het rijk van de gemeente Zwolle overgenomen.

Op 28 november 1890 werd de bouw aanbesteed en twee jaar later werd het gebouw opgeleverd. Helaas heeft commissaris Geertsma de voltooiing van de ambtswoning in het Ter Pelkwijkpark niet meer in functie mee kunnen maken. Het gouverneurshuis kreeg een monumentale uitstraling in de eclectische stijl die aan de buitenzijde met zijn vensterpartijen, baksteen en speklagen sterk neigde naar de neo-rennaissance. Mede omdat het ook onderdak moest bieden aan de leden van het koninklijk huis werd het gebouw zowel van binnen als van buiten rijk uitgevoerd met mooie details.

Het gebouw had een lage onderverdieping met een hoge eerste- en tweede verdieping. Daarboven was nog een zolderverdieping onder een leien dak met dakopbouwen voorzien van trapgeveltjes. De voorgevel sprong trapsgewijs naar voren met een entreepartij voorzien van een Vlaamse gevel.

Voorgevel Gouverneurshuis in het Ter Pelkwijkpark met entreepartij.

Beide gevelstenen en de glas in loodvensters zijn bij de sloop van het pand in 1985 veiliggesteld en waren tot voor kort in de bibliotheek aan de Diezerstraat 80 aanwezig.

dwerf

Aan de rechterzijgevel was een serre met balkon aangebouwd en aan de stadszijde een erker met balkon. Rondom waren de eerste en tweede verdieping voorzien van bijna verdiepingshoge vensters met een vierdeling. De vensters op de begane grond waren duidelijk kleiner en ondergeschikt aan die van de bovenverdieping. Vermoedelijk werden op de benedenverdieping de secundaire functies ondergebracht.

De entreehal was vrij laag met een marmer vloer en lambrisering en een plafond van troggewelfjes op stalen samengestelde balken met klinknagels. Naast de entree lag de marmer trap die toegang gaf tot de belangrijkste etage.

In het trappenhuis op de eerste verdieping waren de hekken van smeedijzer en de trappen van hout en de vloeren van marmer. Op de eerste verdieping word de raveling gedragen door een driedelige kolom met hardsteen voet een ronde schacht en een kapiteel met mensenfiguurtjes. De gang had een plafond met moer en kinderbinten met sleutelstukken, consoles en muurstijlen die gedragen werden door consoles met mensenfiguurtjes. De op de foto's zichtbare mensenfiguurtjes hebben muziekinstrumenten.

Het trappenhuis op de eerste verdieping.

Op een van de foto's is een grote zaal afgebeeld met een schouw met zuilen, en de tekst "ubi bene ibi domicilium": waar het goed is daar is mijn woonplaats. De ruimte had lage geboste lambriseringen en dubbele deuren. De plafonds met moer- en kinderbinten, sleutelstukken en consoles zijn vermoedelijk beschilderd geweest zoals in de Statenzaal in de Diezerstraat. De op de foto zichtbare consoles hebben schilddragende figuurtjes.

Grote zaal

Het gouverneurshuis heeft als ambtswoning gediend voor de commissarissen P. Lycklama á Nijeholt (1893- 1909), mr. A. F. L. Graaf van Rechten Limpurg (1909- 1925) en mr. A. E. Baron van Voorst tot Voorst (1925-1945). Daarna werden in het gebouw verschillende ambtelijke diensten gehuisvest. De laatste gebruiker was de Christelijke Heao.

In 1985 werd het gebouw onder groot protest van de bevolking gesloopt om plaats te maken voor een appartementengebouw. Uit de sloop zijn een aantal waardevolle elementen zeker gesteld. Deze elementen zijn verplaatst naar het voormalige gouvernementsgebouw aan de Diezerstraat waar de bibliotheek was gevestigd. Dit jaar verhuist de bibliotheek naar een pand aan de zeven alleetjes. De winkelketen die het gouvernementsgebouw in gebruik neemt, heeft geen belangstelling voor deze ornamenten. Daarom zoekt de gemeente een nieuwe plaats voor deze herinneringen aan het Gouverneurshuis.

Het gouverneurshuis vlak voor de sloop in 1985.

Hieronder staan de elementen uit het gouverneurshuis uit de voormalige bibliotheek waarvoor een nieuwe bestemming wordt gezocht.

Het glas in lood uit de vide van de voormalige bibliotheek zat vroeger in de entreepartij van het gouverneurshuis.

De zuil voor in de voormalige bibliotheek was voorheen geplaatst in het trappenhuis van het gouverneurshuis.

De in de wand van de bibliotheek gemetselde gevelstenen behoorden vroeger tot de entreepartij van het gouverneurshuis.

Elf consoles op begane grond en eerste verdieping van de bibliotheek sierden de onderzijde van de balklagen van het gouverneurshuis.

